

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح موادی از آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»

مشخصات طرح

دوره هشتم - سال اول

مقدمه

در جهت اصلاح آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی که در سال ۱۳۷۹ به تصویب رسیده، طرح های متعددی به مجلس واصل شده که در کمیسیون آیین نامه داخلی مورد بررسی قرار گرفته است. مصوبه کمیسیون در این خصوص به مجلس محترم ارائه شده است. در مورد برخی از مواد مصوب کمیسیون نکاتی وجود دارد که ذیلاً بیان می شود.

شماره ثبت:

۱

شماره چاپ:

۱

بررسی مواد مصوبه کمیسیون

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۳/۲۵

ماده (۲)

بر اساس این ماده تبصره ای به عنوان تبصره «۶» به ماده (۲۵) الحاق می شود و طبق آن مجلس می تواند بر حقوقدانان شورای نگهبان نظارت کرده و در صورتی که آنها را فاقد صلاحیت تشخیص دهد، عضویت آنها را در شورا لغو نماید. در این مورد قابل ذکر است که مجلس بر اساس اصل نودویکم قانون اساسی صرفاً مرجعی برای انتخاب اعضای حقوقدان شورای نگهبان می باشد ولی صلاحیت نظارت بر ایشان را ندارد. اصولاً صلاحیت هر یک از نهادها در قانون اساسی تبیین شده و تعدی از آن پذیرفته نیست. صلاحیت مجلس نیز در قانون اساسی بیان شده و نظارت بر اعضای شورای نگهبان (اعم از فقها و حقوقدانان) برای مجلس پیش بینی نشده است. ضمن اینکه، شورای نگهبان به طرق مختلف بر مجلس نظارت دارد: از سویی مصوبات مجلس توسط شورای نگهبان بررسی می شود تا مغایر شرع و قانون اساسی نباشد و از سوی دیگر نظارت بر انتخابات مجلس و بررسی صلاحیت داوطلبان نمایندگی مجلس نیز توسط شورای نگهبان انجام می گیرد. بنابراین، نظارت مجلس بر اعضای شورای نگهبان منطقی نبوده و البته مغایر قانون اساسی نیز می باشد.

نام دفتر:

مطالعات حقوقی

ماده (۳)

۱. طبق جزء «پ» بند «۱» این ماده، مجلس در خصوص مدیران دولتی و کارآمدی آنها اظهار نظر می کند. در این خصوص قابل ذکر است که اولاً متن مصوبه، نیاز به اصلاح نگارشی دارد. ثانیاً از آنجا که در قانون اساسی نحوه نظارت مجلس بر دستگاه های دولتی بیان شده و چنین امری که دخالت در امور اجرایی می باشد، در زمره صلاحیت های مجلس در قانون اساسی بیان نشده، حکم مذکور در مغایرت با اصول مختلف قانون اساسی خواهد بود. لازم به ذکر است که مجلس از طریق ابزارهایی که در اختیار دارد، می تواند در این موارد وارد عمل شود که از جمله آنها می توان به سؤال و استیضاح وزرا اشاره کرد.

مشخصات گزارش

۲. در بند «۲» این ماده مقرر شده که از مسئولان و کارکنان دستگاه های اجرایی در مجلس تقدیر شود. از آنجا که این امر موجب دخالت در امور اجرایی است، مغایر با اصول پنجاه و هفتم و شصتم قانون اساسی می باشد. ضمن اینکه این امر می تواند موجبات سوء استفاده احتمالی از این حکم را نیز فراهم آورد.

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۰۹۲۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۰/۵/۵

ماده (۷)

طبق این ماده تبصره‌ای به ماده (۱۰۷) افزوده شده و ضوابطی برای نطق رؤسای قوای مجریه و قضائیه در مجلس مقرر شده است. از آنجا که طبق اصل هفتم قانون اساسی «رئیس‌جمهور و معاونان او و وزیران به اجتماع یا به انفراد حق شرکت در جلسات علنی مجلس را دارند و می‌توانند مشاوران خود را همراه داشته باشند و در صورتی که نمایندگان لازم بدانند، وزرا مکلف به حضورند و هرگاه تقاضا کنند مطالبشان استماع می‌شود»، اعمال محدودیت برای نطق رئیس‌جمهور در مجلس و لزوم تصویب درخواست نطق و موضوع نطق توسط هیئت‌رئیس، مغایر اصل مذکور می‌باشد.

ماده (۸)

در این ماده که اصلاحیه ماده (۱۱۵) است، مقرر شده که بیانیه (در امور داخلی) یا قطعنامه (در امور خارجی) در صورتی می‌تواند صادر شود که توسط مجلس به تصویب برسد. این امر از دو جهت با قانون اساسی مغایرت دارد: اولاً براساس اصل هشتاد و چهارم قانون اساسی «هر نماینده ... حق دارد در همه مسائل داخلی و خارجی کشور اظهارنظر نماید». از آنجا که ماده مذکور این حق را محدود می‌کند و می‌تواند مانع اعمال آن شود، مغایر اصل مذکور است. ثانیاً ممکن است مجلس در قالب این ماده به قانونگذاری بپردازد و از این حیث امکان مغایرت با شرع و قانون اساسی وجود دارد و لذا ارسال آن برای شورای نگهبان ضروری است. از آنجا که چنین امری در این ماده پیش‌بینی نشده، این ماده مغایر با اصل هفتاد و دوم قانون اساسی می‌باشد. هرچند در تبصره (۷) ماده مصوب، بر عدم شمول بیانیه بر تقنین تأکید شده، ولی چون این امر نیازمند نظارت ناظر بیرونی است، مغایر مذکور را رفع نمی‌کند.

ماده (۱۰)

طبق این ماده که درصدد افزودن چند بند به ماده (۱۲۰) است، برای «حذف مواد، تبصره‌ها و بندها از گزارش کمیسیون‌ها در جلسات علنی» نیاز به رأی اکثریت مطلق نمایندگان حاضر است. از آنجا که گزارش کمیسیون‌ها نیاز به تصویب مجلس دارد و در مقام تصویب قوانین می‌باشد که طبق جزء «۵» بند «ه» این ماده به تصویب اکثریت مطلق نمایندگان می‌رسد، لذا به نظر می‌رسد که جزء «۱۴» الحاقی تکرار قسمتی از جزء «۵» است. ضمن اینکه اطلاق جزء «۱۴» الحاقی از حیث شمول بر قانون برنامه و سایر قوانینی که تصویب آنها نیاز به حدنصاب خاصی (بیش از اکثریت مطلق) دارد، مغایر سایر مواد آیین‌نامه داخلی می‌باشد.

ماده (۲۱)

این ماده که درصدد اصلاح ماده (۲۰۰) می‌باشد، گزارش مجلس را کیفرخواست تلقی کرده است. این ماده از حیث دخالت در امر قضا و خروج از صلاحیت مجلس، مغایر اصول پنجاه و هفتم و شصت و یکم قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۲۴)

این ماده درصدد اصلاح ماده (۲۲۰) و درخصوص استیضاح است. طبق تبصره «۳» الحاقی، خروج استیضاح از دستور کار، صرفاً با بازپس‌گیری امضا توسط تمامی امضاکنندگان می‌باشد. از آنجا که اصل هشتاد و نهم قانون اساسی امضای حداقل ده نفر از نمایندگان را برای استیضاح لازم دانسته است، این تبصره که امکان استیضاح با کمتر از ده امضا را نیز فراهم می‌کند، مغایر با اصل مذکور می‌باشد.

ماده (۳۳)

در بند «۳۳» این ماده عبارتی به ماده (۱۷۳) افزوده شده که ایجاد ابهام می‌کند. طبق ماده (۱۷۳) «در صورتی که مجلس تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها، شرکت‌ها، مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت را به دولت واگذار کند. ترتیب رسیدگی و تصویب

اساسنامه‌های مذکور طبق آیین‌نامه داخلی هیئت وزیران خواهد بود». طبق بند «۳۳» عبارت «باید در جلسات هیئت وزیران مطرح شود و به تصویب برسد» بعد از عبارت «واگذار کند» افزوده می‌شود. عبارت افزوده شده می‌تواند بیانگر این مطلب باشد که اساسنامه باید به تصویب هیئت وزیران برسد و نیز می‌تواند بیانگر این مطلب باشد که مصوبه مجلس (تفویض تصویب اساسنامه به هیئت وزیران) به تصویب هیئت وزیران برسد. اگر عبارت اخیر مد نظر باشد، با اصل هشتادوپنجم قانون اساسی مغایر خواهد بود. می‌توان عبارت را به صورت زیر اصلاح کرد تا ایراد مذکور برطرف شود: «هیئت وزیران موظف به تصویب اساسنامه مذکور خواهد بود». ضمن اینکه با جایگزینی علامت کاما (،) در متن ماده به جای نقطه (.) پس از عبارت «واگذار کند» متن فعلی ماده بدون اشکال بوده و نیازمند اصلاح دیگری نخواهد بود.

نتیجه‌گیری

مصوبه کمیسیون در مورد طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، در برخی از مواد واجد ایراداتی است که در متن بالا به آن اشاره شد. تصویب مصوبه کمیسیون با لحاظ نکات فوق اعمال اصلاحات، به مجلس محترم پیشنهاد می‌شود.